

revijo Arhivi, ki v zadnjem času izhaja s precejšnjo zamudo. Arhivska problematika je opisana v naslednjih rubrikah: Spoznanja ob delu v arhivu, Arhivski viri, Domače branje, Drugi o nas. Prispevki so opremljeni s kratkimi povzetki v nemškem jeziku.

O svojem delu pišejo: Boris Rozman, Žarko Bizjak, Janez Kopač, Branko Šuštar, Ana Zaletelj in Vinko Demšar (razen Janeza Kopača so vsi istočasno tudi člani odbora za izdajo omenjenega Arhivskega občasnika). Tu je zajeta pisana paleta problematike povojnega gradiva občinske uprave, odvetniških fondov, arhivov današnjih društev, pa tudi opis 259 let starega hišnega arhiva.

V Arhivskih virih je prikazano nekaj gradiva iz fonda predvojnega Športnega kluba Ilirija, pa še zapis iz piranskega arhiva o ulovu kita leta 1555 itd.

»Domače branje« je naslov za ocene in poročila o publikacijah. Med njimi je poročilo o Vodniku po fondih in zbirkah Zgodovinskega arhiva v Ptuj (1985) in ocena Obvestil Arhiva SR Slov. (1985—1986) ter publikacije Martina Ivaniča Stavka v rudnikih Trbovlje — Hrastnik in Zagorje januarja 1958. leta (1986).

Tudi rubriko Drugi o nas arhivski delavec prebere z zanimanjem: iz našega dnevnega časopisja ter strokovnih revij so posrečeno izbrani različni komentarji o delu slovenskih arhivistov.

Občasnik Škart je dobro in tekoče napisan: njegovi avtorji so z njim dosegli svoj namen.

Marjeta Čampa

PTT arhiv 23, PTT muzej ZJPTT, Beograd 1985, 392 str.

Kakor druge podobne publikacije je tudi ta razdeljena na štiri osnovne rubrike, in sicer na razprave, gradivo, recenzije in bibliografije. Razprave v tej številki so napisali Nikola Gulan (o sindikalnih PTT organizacijah v Jugoslaviji), Velimir Sokol (oriše razvoj spoznanj, ki omogočijo izum telefona) in Vojin Višacki (o sanitarnih postopkih s pošto v karantenah Srbije).

V rubriki »Gradivo« objavlja Smiljana Senić gradivo o delovanju vojaške telegrafске službe v srbsko-turški vojni v letih 1876—1878.

V rubriki »Recenzije« ocenjuje Nikola Gulan knjigo Milana Ljiljka »PTT u Bosni i Hercegovini«. Bibliografska rubrika pa nam nudi Bibliografijo o PTT službi med prvo svetovno vojno (1914—1918). Napisana je na osnovi dokumentov, ki jih hrani Arhiv Srbije v Beogradu. Poleg te pa je objavljena še bibliografija razprav, gradiva in recenzij PTT arhiva od 18. do 22. številke.

Nikola Gulan je v svoji razpravi podal začetke sindikalnega gibanja poštних uslužbencev v Sloveniji, Srbiji in Hrvatski. Nato pa je nadaljeval obravnavanje tematike na jugoslovanski ravni, od ustanovitvenega kongresa Zveze sindikalnih PT organizacij (1919) pa do zadnjega kongresa Združenja PTT uslužbencev v Nišu (1940). Vidimo, da je podal celoten razvoj sindikalnega gibanja PTT delavcev v Jugoslaviji med obema vojnama. Gulan je izpostavil razdrobljenost poštne sindikalnega gibanja, ki je značilna za celotno obravnavano obdobje. Vzrok razdrobljenosti najde v različni izobrazbeni strukturi poštних delavcev

in striktnem ločevanju delavcev po delovnih mestih ter spolu. Za ilustracijo razdrobljenosti si oglejmo stanje v Sloveniji. Na ustanovitvenem zboru »Zveze poštne organizacij« (16. 5. 1919) so se zbrali predstavniki »Maturantskega društva poštne prometnih, računskih in čekovnih uradnikov«, »Društva pragmatičnih poštne uradnikov«, »Društva poštarjev in poštne odpravnikov obotnega spola«, »Društva poštne pristavov, oficiantov in aspirantov«, »Društva poštne adjunktin, oficiantk in aspirantk« in »Društva poštne poduradnikov, slug in selskih pismonoš«. Vsa ta društva so se v obravnavanem času med seboj združevala v različne zveze in nato zopet razdruževala.

V drugi razpravi piše Velimir Sokol o različnih načinih prenosa glasu na daljavo, o idejah in spoznanjih, ki omogočijo izum telefona. Prikaz tega razvoja prične s Homerjevo omembo legendarnega Stentorja, ki naj bi imel tako močan glas kot 50 ljudi skupaj. Le tega naj bi mu zavidali celo bogovi. Stentor in njemu podobni ljudje so v bitkah razglašali ukaze. Nato nadaljuje s pregledom raznih idej in fizikalnih spoznanj s področja elektricizma in akustike do leta 1875 (2. 6.), ko je Alexander Graham Bell — prisilil železo, da je spregovorilo — uresničil davno človeško željo in izumil telefon, to je napravo za prenašanje zvoka na daljavo. To napravo je Bell v kasnejših letih izpopolnil in leta 1877 skonstruiral prvi ročni telefon, ki je imel združen oddajnik in sprejemnik v enem elementu. S tem se je pričel zmagoviti pohod telefonije, kar pa ni več tema te razprave.

V tretji razpravi piše Vojin Višacki o sanitarnih postopkih s pošto v karantenah Srbije. Da bi preprečili širjenje epidemij kuge in kolere, so ustanavljali karantene, v katerih so zadrževali sumljive osebe in razkuževali pošto. Kot zanimivost omenimo, da je med prvimi uvedel karanteno Dubrovnik. Dubrovniški veliki svet je namreč že 27. 7. 1377. leta ukazal 30 dnevno izolacijo za vse, ki so prihajali iz okuženih krajev. Kasneje so izolacijsko dobo podaljšali na 40 dni, kar so imenovali »quarante giorni«, od koder izvira beseda karantena. Dubrovniški primer so nato sledila tudi druga sredozemska mesta. Tako Benetke 1403, Pisa 1464, Genova 1467, itd. . . . V Sredozemlju so te sanitarne ustanove imenovali »lazareti« po biblijski besedi »lazari«, kar pomeni gobavi berač. Po tem uvodnem delu preide avtor na obravnavo avstrijskih karanten v Vojni krajini in Srbiji v letih 1718—1739, ko je Avstrija v skladu z določili požarevškega miru okupirala severno Srbijo. Višacki nadalje opisuje ukrepe srbskih oblasti ob epidemiji kolere leta 1831, kuge 1837 in ustanavljanje stalnih karantenskih postaj za razkuževanje pisem v Srbiji. S tem v zvezi obravnava tudi predpise, ki so regulirali delo teh postaj. Konec razprave je posvečen žigom, ki so potrjevali, da so bila sprejeta pisma razkužena.

Na koncu povejmo še, da je PTT arhiv edina publikacija v Jugoslaviji, ki je v celoti posvečena zgodovini PTT službe na jugoslovanskih tleh. Izdaja ga PTT muzej v Beogradu od leta 1958.

Žarko Lazarević